

TVORIVÉ PÍSÁNIE VO VYUČOVANÍ SLOVENČINY AKO MATERINSKÉHO JAZYKA NA UNIVERZITE V NOVOM SADE

Cieľom tohto príspevku je predstaviť možnosti využitia tvorivého písania pri rozvíjaní jazykového prejavu a jazykovej kultúry študentov Filozofickej fakulty Univerzity v Novom Sade, pre ktorých je slovenčina materinským jazykom. Študenti majú možnosť študovať slovenčinu ako materinský jazyk v študijnom programe slovenský jazyk a literatúra alebo ako povinne voliteľný predmet v rámci štúdia iného študijného programu. Príspevok je zameraný na edukačný rozmer tvorivého písania a na jeho interakciu s oblasťou komunikácie a jazykovej kultúry vo vysokoškolskom prostredí.

Kľúčové slová: tvorivé písanie, techniky tvorivého písania, slovenčina ako materinský jazyk, jazykový prejav, jazyková kultúra, súčasný slovenský jazyk

The aim of this paper is to present the possibilities of using creative writing in the development of language expression and language culture of students of the Faculty of Arts of the University of Novi Sad whose mother tongue is Slovak. Students have the opportunity to study Slovak as a mother tongue in the study program Slovak Language and Literature or as a required elective course within the study of another study program (e.g. Serbian philology in contact with Slovak philology, German studies). The paper focuses on the educational dimension of creative writing and its interaction with the field of communication and language culture in a university environment

Keywords: creative writing, creative writing techniques, Slovak as a mother tongue, language expression, language culture, contemporary Slovak language.

Napriek tomu, že termín tvorivé písanie sa bežne používa v metodických a didaktických materiáloch a v didaktickej praxi, jeho obsah nie je jednoznačne definovaný. Pri výklade tohto pojmu sa stretne s množstvom definícií a ich variácií, ktoré vypovedajú o jeho viacrozmernosti, i keď, samozrejme, nemožno akékoľvek písomné precvičovanie jazyka nazývať tvorivým písaním. Naším zámerom nie je kompletizovať a sumarizovať túto rozsiahlu problematiku, ale uchopiť tvorivé písanie ako čiastkový metodický postup, ktorý možno implementovať do výučby konkrétnych predmetov v rámci študijných programov na Filozofickej fakulte Univerzity v Novom Sade, kde sa slovenčina vyučuje ako materinský jazyk. Pri využívaní techník tvorivého písania vychádzame z našich dlhoročných pedagogických a lektorských skúseností s výučbou slovenčiny.

Pre naše potreby vyberáme definíciu V. Eliášovej (2006: 51), ktorá hovorí, že tvorivé písanie je „súbor motivačne prítlačlivých činností, ktoré vyžadujú zapojiť do riešenia úloh celú osobnosť učiaceho sa, využiť jeho skúsenosti, uplatniť jeho intelektuálne schopnosti, obrazotvornosť, pozornosť aj emocionálne vlohy, a tak podnecujú učiaceho sa k skúmaniu vlastných tvorivých možností, k sebavyjadreniu a se-

bareflexii.“ Podľa tej istej autorky tvorivé písanie (2007: 127) „kolíše od techník napomáhajúcich tvorivú manipuláciu s jazykovým materiálom... až po techniky, ktoré umožňujú pestovať kritickú recepciu a interpretáciu umeleckej literatúry“. Tieto techniky možno potom rozdeliť na: a) *asociatívne techniky*, ktoré podporujú myšlienkovú a emocionálnu stimuláciu (clustering, automatické písanie), b) techniky, keď sa *písanie* stáva *hrou* (nonsensová poézia, poskladaný príbeh), c) *usmerňované písanie* podľa predlôh a vzorov (cinquain, haiku) d) techniky, keď je základným *impulzom literárny text*, ktorý sa následne upravuje (redukcia textu, transformácia žánru, 3D techniky).

Spisovateľ a priekopník tvorivého písania na Slovensku Daniel Hevier posúva jeho parametre „za alebo nad samotnú zručnosť vytvárať písaný text“ (2006: 86). V podstate ide o to, že výpoveďou o svete cez introspektívny pohľad do svojho vnútra si každý pisateľ vytvára svoj *individuálny štýl*, ktorý je jedným z dôležitých cieľov tvorivého písania. Výhodou tvorivého písania je okrem iného aj to, že tu nejde o kvalitnú tvorivú produkciu vo vlastnom zmysle slova, a tak vymedzenie výsledných produktov/komunikátov na osi dobré-zlé/kvalitné-nekvalitné nie je určujúcim činiteľom písania. Hlavným zámerom je kultivácia písania, počúvanie samého seba a eliminácia obáv z tvorby textov. V procese tvorby autor citlivejšie vníma význam slov, slovných spojení, metafor, symbolov a obrazného jazyka.

Podľa Ambrozyho tvorivé písanie „prináša v každom prípade využitie možnosti kontinuálneho alebo cyklického vylepšovania autorových tvorivých dispozícií“ (2015: 1).

V. Eliášová (2017: 20) hodnotí tvorivé písanie ako multifunkčný fenomén, ktorý je cestou ku kultivovaniu jazykového prejavu, nástrojom integrovaného vzdelávania a prostriedkom sebarozvoja. Na akademickej pôde sa prikláňame k takémuto ponímaniu tvorivého písania, pričom primárne pre nás bude vnímanie tvorivého písania ako prostriedku kultivácie jazykového prejavu, čo je aj cieľom voliteľných predmetov, ktoré vyučujeme a v ktorých realizujeme techniky tvorivého písania.

Keďže písanie sa považuje za jednu z individuálnych kompetencií v osobnostnom rozvoji, v školskom systéme sa do istej miery preferuje jeho systematickosť na základných a stredných školách, a to hlavne na hodinách slohu, didaktika ktorého je dobre rozpracovaná. Avšak v celkovej koncepcii vyučovania jazyka a literatúry na základných a stredných školách nie sú tieto techniky predpísanou a povinnou aktivitou, ich používanie je v kompetencii pedagóga, ktorý sa rozhodne, či ich bude používať a v akom rozsahu. Mnoho učiteľov sa o tieto techniky zaujíma, avšak stále je to na báze dobrovoľnosti.

Špecifická situácia je na vysokých školách a univerzitách, kde sa študenti špecializujú na štúdium odboru, ktorý v mnohých prípadoch nemá v prvotnom ponímaní s tvorivým písaným prejavom žiadny súvis, a tak je cieľavedomé rozvíjanie verbálnej komunikácie, v tomto prípade hlavne v písanej podobe, opomínané ako nepotrebné.

Mnohí odborníci sa však domnievajú, že tvorivé písanie je jedným z účinných interaktívnych prostriedkov rozvíjania osobnosti a malo by byť súčasťou výučby. M. Grupáč považuje tvorivé písanie v akademickom priestore za „dôležitý segment výučby na vysokých školách“ (2015: 4). Uznávané authority v tejto oblasti pokladajú tvorivé písanie za kľúčovú kompetenciu na vysokej škole. Tento názov nesie aj

Zborník z medzinárodnej konferencie, ktorá sa konala v roku 2004 v Brne (*Tvůrčí psaní – klíčová kompetence na vysoké škole*. Brno, Doplněk, 2005).

Vo svete nie je veľa univerzít, ktoré ponúkajú tvorivé písanie ako samostatný študijný program (pozri Haslinger 2009; Grupač 2015; Eliášová 2017). Ich nevel'ký počet súvisí s pragmatizáciou akademického vzdelávania a prihliadaním na jeho ekonomickú hodnotu súvisiacu s návratnosťou vlozenej energie, financií, ako aj so zohľadnením perspektívy uplatnenia sa na trhu práce.

Tvorivé písanie sa tak na vysoké školy dostáva v podobe rôznych kurzov a seminárov, ktoré organizujú prívrženci tvorivého písania alebo v podobe tvorivých stratégií používaných pedagógom v konkrétnej vyučovacej jednotke. Avšak aj kurzy a semináre tvorivého písania sa v študijných programoch objavujú ojedinele a nenašli odozvu v širšej akademickej obci.

Ak chceme hovoriť o tvorivom písaní vo výučbe slovenčiny ako materinského jazyka na Univerzite v Novom Sade, musíme si povedať o jej základných špecifikách, vyplývajúcich z multietnickosti, multijazykovosti a multikultúrnosti Vojvodiny, v ktorej žije približne 25 národností a národnostných menšín¹ a kde sa akceptuje šesť úradných jazykov: srbčina, maďarčina, slovenčina, rumunčina, rusínčina a chorvátčina.

Na univerzite sa vyučuje 5 materinských jazykov, čo je pravdepodobne unikátny jav v celosvetovom meradle.

Ako materinský jazyk sa tu vyučuje aj slovenský jazyk, a to v dvoch podobách: slovenský jazyk a literatúra ako študijný program a slovenský jazyk ako materinský jazyk vo forme povinne voliteľného predmetu pre vojvodinských Slovákov študujúcich iné študijné programy.

Akreditovaný odbor *slovenský jazyk a literatúra* zastrešuje Oddelenie slovakistiky. V tomto odbore sa pripravujú budúci učitelia slovenského jazyka a literatúry, čo je jeho hlavným zameraním, ale aj novinári, prekladatelia a tlmočníci, kultúrni pracovníci, ktorí nájdu uplatnenie vo vojvodinských kultúrnych inštitúciách. Študijný program pozostáva z povinných a voliteľných predmetov, ktoré umožňujú študentovi do istej miery profilovať sa ešte počas štúdia. Štúdium slovenčiny zahŕňa všetky lingvistické roviny, literárnovedné disciplíny, ako aj dejiny a kultúru Slovákov žijúcich vo Vojvodine.

Slovenčinu ako materinský jazyk pod názvom *slovenský jazyk/súčasný slovenský jazyk* možno študovať vo forme voliteľného predmetu so štvorhodinovou týždennou dotáciou počas dvoch rokov v odboroch *srbská filológia v kontakte so slovenskou filológiou a germanistika*. Hodiny sú koncipované vo forme dvojhodinovej prednášky a dvojhodinového seminára a využívajú sa na rozvíjanie jazykových kompetencií študentov slovenskej národnostnej menšiny.

Tvorivé písanie sa zatiaľ na Oddelení slovakistiky ani na iných odboroch univerzity neetablovalo ako samostatný študijný program, ani ako predmet niektorého edukačného programu v rámci vysokoškolského štúdia, takže v našom príspevku budeme hovoriť o možnostiach využitia jeho techník v rámci práce na seminároch voliteľných predmetov. Budeme sa orientovať na didaktické aspekty tvorivého písania ako metódy aplikovateľnej vo vyučovaní slovenčiny ako materinského jazy-

¹ census 2012, Statistical office of the Republic of Serbia

ka. Chceme poukázať na význam tvorivého písania pri budovaní kultúrnej jazykovej kompetencie s akcentáciou na edukáciu v rámci vysokoškolského humanitného vzdelávania. Zároveň pripomíname, že cieľom tvorivého písania a aktivít s ním spojených nie je vychovávať profesionálnych spisovateľov, ale rozvíjať jazykovú kultúru a kreativitu v komunikácii, ktorá sa zúročí pri tvorbe textov určených pre rozličné komunikačné oblasti a situácie. „Na vysoké škole již nejde jen o vybrušování osobního stylu. Klíčové postavení ve vzdělávání studentů má zdatnost psát texty z jiného důvodu: je totiž nástrojem poznání a sabereflexe. A stane-li se psaní přirozenou metodou tvořivých myšlenkových postupů, bude v budoucnu použitelným médiem úspěšné profesní komunikace. Myslet s tuškou v ruce by se mělo stát samozřejmostí každého absolventa vysoké školy. Znalost souboru kreativních postupů použitelných v různých fázích psaní textu je oporou pro přesný popis, výklad a hodnocení získaných informací. Poznání předmětu speciálního tématu, o němž podává písemnou zprávu lékař, stavební inženýr či antropolog, se ovšem s rozvojem vědy neustále proměňuje... Student se pomocí technik tvůrčího psaní naučí vyjádřit to, co chce, tak, aby mu čtenář správně rozuměl“ (Fischer 2005: 14).

V našom príspevku sa budeme zaoberať písaním, ktoré sa orientuje na postupy podnecujúce nekonvenčnosť, netradičnosť a originalitu prejavu, ktoré majú študenta priviesť k zdokonaleniu jazykovej komunikačnej normy a pestovať jeho schopnosť vytvárať kultivovaný jazykový prejav. Zároveň chceme podotknúť, že tieto aktivity predkladáme študentom prirodzene, ako súčasť práce na seminároch, bez osobitných inštrukcií o tvorivom písaní, bez používania tohto pojmu, bez teoretizovania a poučovania, pretože chceme spontánne výtvory, uvoľnené a slobodné kreácie bez konvenčných obmedzení. To, samozrejme, kladie nároky na prípravu pedagóga, ktorá však musí ostať pred dverami učebne. Pedagóg je podnecovateľom, je tým, ktorý vedie študentov k aktivite, sebavyjadreniu a neskôr k sebareflexii. Nikdy nie je tým, kto kritizuje, odrádza alebo znechucuje.

Z hľadiska funkčnosti tvorivého písania ako cesty ku kultivovaniu jazykového prejavu je ideálnym predmetom v rámci študijného odboru slovenský jazyk a literatúra predmet *jazyková kultúra*, ktorý je voliteľným predmetom vo štvrtom ročníku štúdia. Dotácia tohto predmetu je 1 plus 2 (jedna prednáška plus dvojhodinový seminár) počas jedného semestra. Náplňou tohto predmetu je kompletizácia osvojeného učiva všetkých jazykových rovín, ktorá sa odráža v sylabách: teória jazykovej kultúry, nostrifikácia slovenského jazyka, jazykové vzdelávanie, písomná a ústna komunikácia, problematika ortoepie a ortografie, masmediálna komunikácia, jazyk školskej praxe, verejná komunikácia, jazykový manažment, jazykový prejav vojvodinských Slovákov, slovenský a srbský jazyk v kontakte, problematika prekladu.

Ako sme už uviedli predtým, slovenský jazyk si môžu ako voliteľný predmet vybrať aj študenti iných študijných programov (srbská filológia v kontakte so slovenskou filológiou alebo germanistika), pre ktorých je slovenčina materinským jazykom. Predmet pod názvom *slovenský jazyk/súčasný slovenský jazyk* má dotáciu 2 prednášky plus 2 semináre týždenne v priebehu štyroch semestrov a jeho cieľom je zdokonaľovanie samostatnej, jazykovo korektnej ústnej a písomnej komunikácie študentov v slovenskom jazyku.

Obidva predmety (jazyková kultúra, súčasný/ slovenský jazyk) poskytujú vhodný priestor na aplikovanie techník tvorivého písania.

V našom prístupe k implementácii tvorivého písania do niektorých predmetov viažucich sa na slovakistické disciplíny pristupujeme z hľadiska našich potrieb, t. j. našim hlavným cieľom je zdokonaľovanie jazykovej komunikácie, poprípade upevňovanie a precvičovanie učiva nekonvenčným spôsobom. Okrem nej je to súbor ďalších cieľov, ktoré sú s ním prepojené: rozvoj fantázie a originality, efektívne a experimentátorské učenie sa, schopnosť vytvoriť/spracovať text, osvojovať si stratégie vedúce k porozumeniu problému, odbúravanie strachu z písania, pestovanie individuálneho štýlu, kultivácia hodnotových a morálnych postojov jednotlivcov, jazykový tréning vo všetkých rečových činnostiach (tu treba spomenúť reciprocitu písania a čítania).

V rámci celkovej hodinovej dotácie tvoria techniky tvorivého písania asi 30 percent práce na hodinách jazykovej kultúry a súčasného/slovenského jazyka a majú doplnkovú funkciu.

V nasledujúcej časti uvádzame niekoľko vybraných techník tvorivého písania, ktoré sa nám osvedčili vo výučbe slovenčiny ako materinského jazyka vo vysokoškolskom štúdiu humanitného zamerania na Univerzite v Novom Sade vo výučbe slovenčiny ako materinského jazyka. Tu treba pripomenúť, že študenti slovakistiky alebo iných programov, ktorí si slovenčinu volia ako materinský jazyk/jazyk národnostnej menšiny, ovládajú slovenčinu slovom a písmom na veľmi dobrej úrovni, podľa európskeho referenčného rámca B2-C1, a tak s nimi môžeme realizovať rôzne techniky, ktoré sú aj metodicky veľmi rozmanité. Výber techník podriaďujeme cieľom multifunkčnosti tvorivého písania s dominantným akcentom na rozvíjanie jazykovej kultúry. Na každom seminári po kreatívnej písomnej časti nasleduje vlastné čítanie tvorby. Okrem samotnej prezentácie výsledného produktu je táto časť dôležitá aj preto, že rozvíja čitateľské zručnosti študenta a odbúrava jeho strach z verejnej prezentácie. Pre členov skupiny je to tiež príležitosť vnímať kreativitu spolužiakov. Nezanedbateľnou súčasťou takto organizovaných hodín je diskusia, ktorá vyplynie zo situácie a ktorá umožňuje študentom konfrontovať svoj svet s iným svetom a s iným vnímaním reality. Kreatívny text sa tak stáva prostriedkom, ktorý učí tolerancii a úcte k cudziemu textu, k inému názoru. Použité techniky tvorivého písania sme zoradili abecedne.

Cinquain je päťveršová báseň, ktorá zhŕňa informácie v podobe stručných výrazov opisujúcich jednu tému. Študentom sme úlohu sťažili tým, že témou básne musela byť osobnosť slovenských dejín. A vznikol takýto útvár:

Štúr

obetavý a premýšľajúci

vyučoval, písal

jazyk je prejavom národa

kodifikácia

Pri technike **clustering** ide o zhlukovanie slov a ich priradovanie ku kľúčovému slovu, ktoré figuruje ako základ uprostred. Využitím individuálnych asociácií študent priraduje k hlavnému zakrúžkovanému slovu súvisiace výrazy prostredníctvom čiar, ktoré určujú súvislosti medzi jednotlivými asociáciami. Z toho dôvodu možno rozvíjať nielen kľúčové slovo, ale aj rozvíjané slovo. Techniku možno variovať napríklad tak, že naznačenú schému treba doplniť, rozvíjať iba jedným smerom a pod. Keďže

sa so študentmi pohybujeme predovšetkým v priestore slovenskej lingvistiky, aj pre clustering si vyberáme kľúčové slová z tohto okruhu, napríklad národný jazyk, kodifikácia, jazykový management a pod.

Dokončí príbeh. Študenti dostanú rovnaký začiatok príbehu, ktorý potom každý z nich dopíše podľa vlastných predstáv. Táto tvorivá technika je zaujímavá tým, že študenti môžu sledovať, akými smermi sa uberá fantázia a vyjadrovanie každého z nich. Lebo napriek rovnakému úvodu vzniknú úplne odlišné príbehy. V nasledujúcom odseku uvádzame dve rozličné pokračovania textu s rovnakým začiatkom.

1. Stál som na zastávke autobusu. Bolo niečo pod nulou. Fúkal studený februárový vietor. Poletujúci sneh mi nepríjemne udieral do tváre. Netrpezlivo som vyzeral autobus. *Bol som tam celkom sám. Čakám, čakám, ale autobus nevidím. Počúvam svoju obľúbenú hudbu. Zrazu vidím v diaľke autobus. Kým som doň nastupoval, ovládol ma negatívny pocit. Kúpil som si lístok a našiel som si voľné miesto. Pomyslel som si, že kým dorazím domov, trochu si zdriemnem. Prebudil som sa, keď sme sa priblížili k mostu. V jednej chvíli kvôli klzkej vozovke sa autobus pošmykol a padol do vody. Všetci cestujúci začali panikáriť. Zrazu som sa prebudil v posteli a uvedomil si, že všetko bol len zlý sen.*

2. Stála som na zastávke autobusu. Bolo niečo pod nulou. Fúkal studený februárový vietor. Poletujúci sneh mi nepríjemne udieral do tváre. Netrpezlivo som vyzerala autobus, lebo som sa veľmi ponáhľala domov a už som sa nemohla dočkať, kedy príde. Mali sme s rodinou cestovať k starej mame a ja som meškala. Zdalo sa mi, akoby som ho vyzerala celý deň, ale ubehlo iba 20 minút. Keď sa človek niekam ponáhľa, tak 20 minút sa mu zdá ako celý rok. Ale nakoniec autobus dorazil a ja som stihla prísť načas domov.

Túto techniku možno variovať napríklad tak, že študenti dopíšu iba jadro príbehu, pričom úvod a záver je zadaný, alebo tak, že príbeh netvorí individuálne, ale každý z nich napíše tri vety a posunie príbeh kolegovi a tak to pokračuje ďalej, kým sa nevystriedajú všetci.

Technika **frazeologizmy** je založená na vytváraní homogénneho zmysluplného textu zo slovenských frazeologických jednotiek. Technika je náročná, lebo študent musí ovládať jazyk na takej úrovni, aby rozumel jeho frazémam, zároveň si musí naštudovať dostatočne veľký register frazém podľa jednotlivých tematických okruhov, aby z nich mohol vytvoriť ucelený text. Nevyhnutnou pomôckou tu bude aj frazeologický slovník. Techniku možno zadať aj ako domácu úlohu. Ako príklad uvádzame sprievodný komentár študentky, ktorým písomne okomentovala svoju prácu: *Hľadanie vhodných frazém bolo pre mňa hľadaním ihly v kope sena. Ale dúfam, že som nimi trafila klince po hlavičke a že sa pri hodnotení mojej práce naplní tvrdenie: Aká práca, taká pláca.*

Haiku je technika, ktorá preferuje minimalizmus vo vyjadrovaní. Je to trojveršová nerýmovaná báseň s presným počtom slabík (5-7-5), v ktorej autor vyjadruje svoje dojmy a pocity z prírody, zaznamenáva krásu a prchavosť chvíle. Haiku nemá názov a nepoužíva umelecké trópy. Učí študentov narábať so slabikami, so slovami, svojou jednoduchosťou, precíznosťou a dôvtipnosťou vyjadrovania je prostriedkom na myšlienkový a jazykový tréning. Cibří stručnosť, presnosť a pragmatickosť v komunikácii. Núti uvažovať nad hodnotou každého zaznamenaného slova.

*V letnom večeri
ked' zapadá slnka svit
tíchne vtáčí spev.*

Neznámy jazyk. Keďže naši študenti majú aj prekladové semináre zo slovenského jazyka do srbského jazyka a naopak, metóda neznámeho jazyka ich môže pobaviť, ale aj poučiť. Ide o to, že ich úlohou je preložiť text z jazyka, ktorému nerozumejú, do rodného jazyka. „Prekladatelia“ koncipujú svoj preklad na základe intuície, pocitov, ktoré v nich neznámy text asociuje, ale aj vedomostí z teórie literatúry a teórie prekladu.

*E tudo que eu pensei
e tudo que eu falei
e tudo que me contaram
era papel.*

*E tudo que descobri
amei
datestei:
papel.*

*Papel quan havia em mim
e nos outros, papel
de jornal ,
de parede
de embrulho
papel de papel
papelão.²*

*Je leto deň je krásny
je leto deň je modrý
je leto deň mi hovorí
tu sú kvety.*

*Je leto deň je zlatý
pretože
tu sú samé
kvety.*

² Originál je báseň brazílskeho básnika Carlosa Drummonda de Andrade (1902 – 1987), ktorá je napísaná v portugalčine.

*Kvety sú moje milé
nie je mi smutno
kvet
tohto života
nádhery
zázrak
kvet som kvet
kvitnem.*

Obálka so slovami. Študent si z obálky vyťahne určitý počet slov, z ktorých má zostaviť príbeh buď na ľubovoľnú alebo vopred určenú tému. Táto technika je výborným pomocníkom pri precvičovaní témy ako objektívneho štýlotvorného činiteľa a tiež pri expanzii témy.

Obrázkový príbeh je technikou, ktorá prepája obraz so slovom. Študenti majú vytvoriť príbeh podľa predloženého obrázka. Keďže naši študenti sú vojvodinskí Slováci, zvolili sme obraz jedného z insitných slovenských vojvodinských maliarov, pretože tematika a spôsob jej stvárnenia je im blízky. Ide o obraz Pavla Cicku Zlodej z roku 2000.

Všetko sa deje v nejakej imaginárnej dedine, kde si všetci veľmi pekne spolunažívajú. Každý si robí svoju robotu. Kominár čistí komín, bociany si stavajú hniezdo, ľudia v chate oddychujú a iní zasa chytajú ryby pri rieke. Zdá sa, akoby nikto nemal súvis s nikým. Ale keď sa pozrieme trochu lepšie, máme pocit, akoby tie bociany ľudí spájali. Robia im spoločnosť pri rieke, tiež robia spoločnosť kominárovi a hovorí sa, že keď bociany sedia na komíne domu, tak v tej rodine sa narodí bábätko. Takže, samozrejme, že prinášajú šťastie.

Úlohu možno ďalej rozpracovať napríklad tak, že študenti napíšu, čo sa na obrázok nezmestilo alebo porozprávať, ako bude príbeh pokračovať.

Oživené obrazy. Túto techniku veľmi dobre využijeme pri precvičovaní slohových postupov, resp. naračných situácií. Študentov požiadame, aby zo svojich mobilov vybrali jednu zaujímavú snímku. Ich úlohou je napísať, prečo si ju vybrali a s akým zážitkom sa im spája.

Príbeh môjho mena. Ľudia sa živo zaujímajú o svoje krstné mená, sú s nimi spokojní alebo nespokojní, častokrát sa pýtajú rodičov, prečo im vybrali práve toto meno. Študentom navrhujeme, aby napísali krátky príbeh histórie ich krstného mena. Po prečítaní príspevkov sa môže rozprúdiť zaujímavá diskusia. Na záver im dáme k dispozícii etymologický slovník, aby si prečítali etymologický výklad svojho mena.

Na záver

Myslieť (a dodávame aj pracovať) s tužkou v ruke (Fišer 2005) si dnes vyžaduje mnoho akademických povolání. Tvorivé písanie zohráva dôležitú úlohu pri vytváraní a rozvíjaní jazykových kompetencií jedincov v rozličných komunikačných oblastiach a situáciách. Vyspelá a pohotová verbálna reakcia prepojená so schopnosťou písať je potrebná v práci politikov, lekárov, učiteľov, prekladateľov, administratívnych pracovníkov, právnikov, zamestnancov kultúrnych inštitúcií, inžinierov atď. V mnohých povolaniach treba

rýchlo a pohotovo napísať nejaký druh textu: správu, posudok, zápisnicu atď. Tvorivé písanie učí študentov ihneď sa zorientovať v komunikačnej situácii, rýchlo reagovať, presne a vhodne sa vyjadrovať (s ohľadom na komunikačnú situáciu a zámer prejavu). Preto si myslíme, že aktivity tvorivého písania sú výborným spôsobom na rozvíjanie jazykovej kultúry študentov – budúcich zamestnancov. Prikláňame sa k názoru, že tvorivé písanie je jednou z kľúčových kompetencií na vysokej škole a dodávame, že v hierarchii predmetov by mohlo mať aspoň pozíciu voliteľného predmetu na všetkých typoch vysokých škôl.

V našom uchopení tvorivého písania v akademickom prostredí a využívaní jeho techník v práci na seminároch voliteľných predmetov nám nejde o systematický nácvik schopnosti písať, ale o osvieženie bežnej vyučovacej hodiny, o väčšiu uvoľnenosť na cvičeniach, o menej stresujúce formy precvičovania a utvrdzovania učiva, o pocit netradičnosti a niečoho nového. Ide o doplnkovú formu, ktorá si nekladie za cieľ nahradiť učivo, ale posúva hranice rozmyšľania a uvažovania o aktuálnej téme, prepája odborné znalosti a kreativitu. Je netradičným prostriedkom slúžiacim na preverovanie vedomostí študentov, zároveň prostriedkom individuálneho pohľadu na svet s možnosťou využitia vlastnej fantázie a kreatívneho rozletu. A navyše pre študentov – nastávajúcich pedagógov – je tvorivé písanie zdrojom inšpirácií a podnetov v ich budúcej pedagogickej praxi.

Citovaná literatúra

- Ambrozy, Marián. Význam tvorivého písania v didaktike filozofie. Príspevok z Medzinárodnej interdisciplinárnej vedeckej konferencie, ktorá sa konala 10. novembra 2015 v Prešove. <<https://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Husar6/subor/Ambrozy.pdf>> 02. 02. 2021.
- Bieleková, Katarína, Eleonóra, Zvalená. Tvorivé písanie vo vyučovaní jazyka a slohu (pre nižšie sekundárne vzdelávanie). Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2012.
- Eliášová, Viera. Tvorivé písanie a možnosti jeho využitia v edukačnom procese. Bratislava: Univerzita Komenského, 2017.
- Eliášová, Viera. Vymedzenie pojmu tvorivé písanie pre cudzojazyčnú výučbu. [In:] V. Eliášová (eds.) Zborník zo Sympózia o tvorivom písaní. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum Bratislavského kraja v Bratislave, 2006, s. 41-52.
- Fišer, Zbyněk. „Myšlení s tuškou v ruce.“ [In:] Z. Fišer (eds.) Tvůrčí psaní – klíčová kompetence na vysoké škole. Sborník příspěvků z mezinárodní konference uskutečněné ve dnech 21. až 23. října 2005 na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Brno: Doplněk, 2005, s. 13-16.
- Fišer, Zbyněk. Tvůrčí psaní. Malá učebnice technik tvůrčího psaní. Brno: Paido, 2011.
- Grupač, Marián. Efektívne a tvorivé písanie I. Metóda tvorivej sebareflexie, vytvárania komunikačných platforiem a literárnej kompetencie. Online. Dostupné na internete <https://fhv.uniza.sk/mkd_revue/03_2015/03_2015_grupac.pdf> 02. 02. 2021.
- Grupač, Marián. Efektívne a tvorivé písanie II. Metóda tvorivej sebareflexie, vytvárania komunikačných platforiem a literárnej kompetencie. Online. Dostupné na internete <https://fhv.uniza.sk/mkd_revue/04_2015/04_2015_grupac.pdf> 02. 02. 2021.
- Haslinger, Josef. „Proč tvůrčí psaní?“ Rukopis 06. Revue o psaní IV, 2009, s. 19-22.
- Hevier, Daniel. Tvorivé písanie? Áno! [In:] V. Eliášová (eds.) Zborník zo Sympózia o tvorivom písaní, Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum Bratislavského kraja v Bratislave, 2006, 84-91.

Eleonora Zvalena

KREATIVNO PISANJE U NASTAVI SLOVAČKOG KAO MATERNJEG JEZIKA NA UNIVERZITETU U NOVOM SADU

Rezime

Rad se bavi problematikom kreativnog pisanja i korišćenjem njegovih tehnika u nastavi slovačkog kao maternjeg jezika u akademskoj sredini, konkretno na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Novom Sadu. Tehnike kreativnog pisanja su korišćene kao dopunska forma na časovima vežbi sa ciljem razvijanja jezičkih kompetencija i individualnog stila izražavanja studenata, kao i sa ciljem uvežbavanja i utvrđivanja gradiva nekonvencionalnim načinom podržavajući pri tome originalnost i efikasnost u izražavanju. U radu se navode neke od tehnika kreativnog pisanja koje su bile primenjene na vežbama iz izbornih predmeta. Uz neke upotrebljene tehnike navode se i primeri iz studentskih radova koji su nastali na ovim vežbama.

Pisanje (i kreativno pisanje) nije namenjeno isključivo ljudima izuzetnih intelektualnih sposobnosti ili budućim piscima, već je nezaobilazan deo života mnogih ljudi. Smatramo ga važnim elementom u nastavi na fakultetima prvenstveno humanističkog, ali i drugih usmerenja. Brzo i efikasno pisanje i izražavanje sastavni su deo mnogih profesija, a od sposobnosti jasnog formulisanja misli može zavisiti uspešnost mnogih studenata u budućem profesionalnom životu.

Ključne reči: kreativno pisanje, tehnike kreativnog pisanja, slovački kao maternji jezik, jezičko izražavanje, jezička kultura, savremeni slovački jezik.